# YHDISTYNEIDEN KANSANKUNTIEN LAPSEN OIKEUKSIEN KOMITEALLE

**Asia**

1. Tiedote/Valitus
2. Pyyntö tutkintamenettelyn käynnistämiseksi

**Valittaja / ilmoittaja**

Forum Externum ry
osoite: Väylänvarrentie 189A, 95720 Jarhoinen, Suomi

Forum Externum on suomalainen rekisteröity yhdistys, jonka tarkoituksena on edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista Suomen perustuslain arvosisällön ja kansanvaltaisuuden sekä oikeusvaltioperiaatteen mukaisesti. Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys harjoittaa perus- ja ihmisoikeuksien itsenäistä ja riippumatonta kansalaisvalvontaa.

**Valtio, jota asia koskee**

Suomi

**Artikla, jota rikottu**

Sopimuksen artikla – artikla 3

**Valinnaisen pöytäkirjan artiklat**

Artiklat 5 ja 13

**Kansalliset oikeussuojakeinot / Muut kansainväliset menettelyt**

-

## Prosessi

### 1. Valitusmenettely

Pyydämme, että komitea a) tutkii valituksen, b) toteaa rikkomuksen tapahtuneen, c) kehottaa Suomea ottamaan lainsäädäntömenettelyssään lapsen edun huomioon lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaisesti.

### 2. Tutkintamenettely

Toissijaisesti pyydämme, että komitea aloittaa tutkintamenettelyn Suomen järjestelmällisestä yleissopimuksen 3 artiklan rikkomisesta.

## Tiivistelmä

Lapsivaikutusten arvioinnilla selvitetään lapsen etu, jota suojataan lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklassa. Tästä huolimatta Suomi on viimeisen kahden vuoden aikana toistuvasti jättänyt arvioinnin tekemättä. Suomi on jättänyt lapsivaikutusten arvioinnin tietoisesti huomioimatta erityisesti avioliittolain ja siihen liittyvän muun lainsäädännön muuttamisen yhteydessä. Näin Suomi on rikkonut lapsen edun selvittämisvelvollisuuden.

Eduskunta hyväksyi samaa sukupuolta olevien avioliittolain sen ensimmäisessä käsittelyssä 28.11.2014 äänin 105-92 ja toisessa käsittelyssä 12.12.2014 äänin 101-90. Asia tuotiin eduskuntaan kansalaisaloitteella, joka on suhteellisen uusi järjestelmä saada lainsäädäntöaloite vireille eduskunnassa.

Avioliittolain (411/1987) ensimmäinen pykälä ”Nainen ja mies, jotka ovat sopineet menevänsä avioliittoon keskenään, ovat kihlautuneet” muutettiin muotoon ” Kaksi henkilöä, jotka ovat sopineet menevänsä avioliittoon keskenään, ovat kihlautuneet” (156/2015).[1] Tämä muutos mahdollistaa samalla myös samaa sukupuolta olevien parien adoption (yhteisadoptio) ilman että adoptiolakiin (22/2012) tehtiin muutosta.

Muutoksen on määrä tulla voimaan 1.3.2017.

Lainsäädäntömenettelyn aikana lapsiasiavaltuutettu kehotti 2.4.2014 eduskunnan lakivaliokunnalle antamassaan lausunnossa tekemään lapsivaikutusten arvioinnin:

> ”Lopuksi muistutamme, että jos kansalaisaloite etenee lainvalmisteluun, on valmistelussa tehtävä nimenomainen lapsivaikutusten arviointi. Lapsivaikutusten arviointi perustuu lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaiseen vaatimukseen asettaa lapsen etu ensisijaiseksi kaikessa lapsiin kohdistuvassa päätöksen teossa. Myös oikeusministeriö suosittaa arvioinnin tekemistä ohjeissaan.”[2]

Myös lakivaliokunta esitti mietinnössään lapsivaikutusten arvioinnin tekemistä:

> ”Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota myös siihen, että ennen näin merkittävien perheoikeudellisten lainsäädäntömuutosten toteuttamista tulisi laatia lapsivaikutusten arviointi. Asia nousi esille valiokunnan asiantuntijakuulemisissa.

1 http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1929/19290234#L1P1
2 http://lapsiasia.ssthosting.fi/?page_id=773

> Lapsivaikutusten arviointi perustuu lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaiseen vaatimukseen asettaa lapsen etu ensisijaiseksi kaikessa lapsiin kohdistuvassa päätöksenteossa. Myös oikeusministeriö suosittaa arvioinnin tekemistä ohjeissaan."[3]

Lakivaliokunta esitti mietinnössään lakiehdotuksen hylkäämistä. Mietintö sisälsi vastalauseen, jonka eduskunta enemmistöpäätöksellään hyväksyi ilman nimenomaista lapsivaikutusten arviointia.

Tällainen lainsäätäminen – lapsivaikutusten arvioinnin sivuuttaminen - on vastoin eduskunnan määrittelemää hyvää lainvalmistelutapaa ja rikkoo lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklaa.

## TAPAHTUMASELOSTUS

Suomi on jättänyt toistuvasti lapsivaikutusten arvioinnin tekemättä sukupuolineutraalin avioliittolain säätämisen ja siihen liittyvän muun lainsäädännnön muuttamisen yhteydessä. Vaikutusarviointi on jätetty tekemättä useista kehotuksista (lapsiasiavaltuutettu, kansanedustajat) huolimatta. Kyse on järjestelmällisestä lapsen oikeuksien 3 artiklan rikkomisesta.

### Avioliittolain muuttaminen sukupuolineutraaliksi

Eduskunnalle annettiin 13.12.2013 kansalaisaloite[4], joka sisälsi lakiehdotuksen avioliittolain muuttamisesta sukupuolineutraaliksi. Aloitteessa pidettiin tärkeänä seksuaalisen suuntautumisen perusteella vähemmistöön kuuluvien yhdenvertaisen aseman tunnustamista ja sen toteuttamista lainsäädännöllisesti niin, että samaa sukupuolta olevat parit saisivat myös kaikki aviopareille kuuluvat oikeudet. Aloitteessa pidettiin epäkohtana muun muassa sitä, että parisuhteensa rekisteröineillä puolisolla ei ole suoraan lain nojalla oikeutta yhteiseen sukunimeen eikä samaa sukupuolta olevilla pareilla ole mahdollisuutta hakea yhdessä adoptiota.

Lapsiasiavaltuutettu, jonka tehtävänä Suomen valtiosäännössä on lasten aseman ja oikeuksien huomioon ottamisen varmistaminen lainsäädännössä ja yhteiskunnallisessa päätöksenteossa, antoi 2.4.2014 eduskunnan lakivaliokunnalle kansalaisaloitteesta kirjallisen lausunnon.[5] Lausunnossa muistutettiin siitä, että mikäli kansalaisaloite etenee lainvalmisteluun, on valmistelussa tehtävä nimenomainen lapsivaikutusten arviointi ja että lapsivaikutusten arviointi perustuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaiseen vaatimukseen asettaa lapsen etu ensisijaiseksi kaikessa lapsiin kohdistuvassa päätöksenteossa ja että myös oikeusministeriö suosittaa arvioinnin tekemistä ohjeissaan.

Lakivaliokunta antoi lakiehdotuksesta mietintönsä[6], jossa todettiin, että voimassa olevan

3 LaVM 14/2014 vphttps://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=lavm+14/2014

4 KAA 3/2013, aloitteen käsittelytiedot eduskunnassa löytyy tunnisteella M 10/2013 vp: https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiat&docid=m+10/2013

5 http://lapsiasia.ssthosting.fi/?page_id=773

6 LaVM 14/2014 vp: https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=lavm+14/2014

avioliittolain mukaan avioliiton voivat solmia mies ja nainen. Samaa sukupuolta olevilla pareilla on mahdollisuus rekisteröidä parisuhteensa rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain mukaisesti. Mietinnön mukaan parisuhteen rekisteröinnillä on lähtökohtaisesti samat oikeusvaikutukset kuin avioliiton solmimisella ja myös laissa ja asetuksessa olevaa avioliittoa tai aviopuolisoa koskevaa säännöstä sovelletaan lähtökohtaisesti rekisteröityyn parisuhteeseen tai parisuhteen osapuoleen.

Lakivaliokunnan mietinnössä todettiin, että parisuhteen rekisteröinnin oikeusvaikutukset erosivat avioliiton solmimisesta siinä, että rekisteröityyn parisuhteeseen ei sovelleta isyyslain säännöksiä isyyden toteamisesta avioliiton perusteella eikä muitakaan sellaisia säännöksiä, jotka koskevat aviopuolisoa yksinomaan hänen sukupuolensa perusteella. Rekisteröityyn parisuhteeseen ei myöskään sovelleta nimilain säännöksiä puolison sukunimestä eikä adoptiolain säännöksiä, jotka koskevat puolison oikeutta ottaa ottolapsi. Nämä viimeksi mainitut seikat tarkoittavat sitä, että rekisteröidyn parisuhteen osapuolet eivät voi asianomaiselle viranomaiselle tekemällä ilmoituksella ottaa käyttöön yhteistä sukunimeä eikä toinen heistä kaksoisnimeä eivätkä osapuolet voi adoptoida yhdessä. Vuodesta 2009 rekisteröidyn parisuhteen osapuolet ovat voineet adoptoida perheen sisäisesti, joka mahdollistaa toisen osapuolen lapsen adoptoimisen.

Lakivaliokunnan mietinnössä pidettiin avioliittoa vanhana perinteisenä perheoikeudellisena instituutiona ja parisuhdemuotona, jolla on suuri merkitys ihmisille ja yhteiskunnalle ja että avioliiton muuttaminen miehen ja naisen välisestä liitosta sukupuolineutraaliksi koskisi perhelainsäädännön perusteita, jolla olisi huomattavaa periaatteellista merkitystä. Lakivaliokunnan mukaan avioliittoon rinnastuvien oikeuksien antaminen rekisteröidyn parisuhteen osapuolille on mahdollista toteuttaa parisuhdelakia muuttamalla. Perheen ulkoisen adoption (yhteisadoptio) osalta lakivaliokunta totesi, että vuonna 2009 annettiin rekisteröidyn parisuhteen osapuolelle mahdollisuus adoptoida toisen osapuolen lapsi (perheen sisäinen adoptio). Tämä merkitsi juridista muutosta vanhemmuutta koskevan sääntelyn periaatteeseen, että lapsella on vain yksi äiti ja yksi isä. Lakivaliokunta kiinnitti huomiota kuitenkin siihen, että perheen sisäinen adoptio ei muuta lapsen tosiasiallista elämäntilannetta toisin kuin yhteisadoptiossa tapahtuva perheen ulkopuolisen lapsen adoptio. Koska perheen sisäinen adoptio ja samaa sukupuolta olevien parien yhteisadoptio eroavat luonteeltaan merkittävästi toisistaan, niin yhteisadoptio-oikeutta tulee arvioida erityisesti lapsen edun ja oikeuksien kannalta.

Lakivaliokunta totesi myös, että yhteisadoptio ei käytännössä lisäisi samaa sukupuolta olevien parien mahdollisuuksia saada lapsia johtuen adoptiolasten vähäisestä määrästä suhteessa adoptionhakijoihin ja siitä, että adoptiolasten lähtömaat eivät lähtökohtaisesti hyväksy lapsen sijoittamista samaa sukupuolta oleville pareille. Mietinnössä tuotiin esille myös huoli siitä, että samaa sukupuolta olevien henkilöiden avioliiton hyväksyminen vaikeuttaa muiden suomalaisten avioparien - heteroparien - mahdollisuuksia kansainväliseen adoptioon. Esimerkiksi Venäjä on vuoden 2013 jälkeen keskeyttänyt kansainvälisen adoption muun muassa Ruotsin kanssa. Valiokunta kiinnitti huomiota myös siihen, että osa adoption hakijoista saattaa joutua keskeyttämään adoptioprosessin, mikäli avioliittolaki muutetaan sukupuolineutraaliksi.

Lakivaliokunta toi mietinnössään esille vielä sen, että yksinadoptio mahdollistaa adoptiolainsäädännön kiertämisen niin, että samaa sukupuolta olevan parin toinen osapuoli adoptoi lapsen yksin ja sen jälkeen parisuhdekumppani adoptoi lapsen perheen sisäisesti. Lakivaliokunnan mukaan yksinadoptointimahdollisuutta heikentää käytännössä kuitenkin

merkittävästi se, että adoptoitavia lapsia on huomattavasti vähemmän kuin adoptiota hakevia ja adoptiovanhempia valittaessa avioparit on asetettu säännönmukaisesti yksinhakijoiden edelle. Käytännössä yksin adoptoiminen on ollut mahdollista lähinnä erityistapauksissa, jolloin kyse on hakijan lähisukulaisesta. Tällöin on merkitsevää ollut ensisijaisesti lapsen edun toteutuminen.

Lakivaliokunta esitti mietinnössään lakiehdotuksen hylkäämistä ja kiinnitti erityistä huomiota siihen, että ennen näin merkittävien perheoikeudellisten lainsäädäntömuutosten toteuttamista tulisi laatia lapsivaikutusten arviointi. ”Asia nousi esille lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisissa. Lapsivaikutusten arviointi perustuu lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaiseen vaatimukseen asettaa lapsen etu ensisijaiseksi kaikessa lapsiin kohdistuvassa päätöksenteossa. Myös oikeusministeriö suosittaa arvioinnin tekemistä ohjeissaan.”

Lakivaliokunnan mietintö sisälsi vastalauseen, jossa ehdotettiin lakimuutoksen hyväksymistä niin, että sen olisi määrä tulla voimaan 1.3.2017. Vastalauseessa kommentoitiin lakiehdotuksen vaikutusta adoptioprosessiin ja lapsen etua syrjimättömyyden osalta perhetaustan vuoksi. Lisäksi kommentoitiin, että lapsen etu olisi jo lainsäädännössä ratkaistu, kun esimerkiksi hedelmöityshoitolakia (1237/2006) sovellettaisiin naispareihin, mikä on juridisesti virheellinen käsitys. Lapsivaikutusten arvioinnista ei vastalauseessa mainittu mitään.

Eduskunnan täysistunnossa käydyssä keskustelussa vaadittiin lakiehdotuksen hylkäämistä muun muassa lapsivaikutusten arvioinnin puuttumisen vuoksi.[7]

Eduskunta hyväksyi äänestyksessä 28.11.2014 vastalauseen mukaisen lakiehdotuksen sisällön äänin 105-92.

Tämän jälkeen lakiehdotus lähetettiin eduskunnan suureen valiokuntaan, jossa kuultiin asiantuntijana oikeusministeriön edustajaa. Ministeriön mukaan avioliittolain muutoksen toimivuus edellytti, että ennen lakimuutoksen voimaantuloa valmistellaan ja hyväksytään seurannaismuutoksia useisiin eri lakeihin. Ministeriön kanta oli, että täydentävä lainsäädäntö on mahdollista valmistella esitetyssä aikataulussa hyvän lainvalmistelun periaatteita noudattaen. Lapsivaikutusten arviointia ei tuossa yhteydessä ollut esillä, sellaista ei ilmene valiokunnan pöytäkirjasta. Suuri valiokunta ilmoitti mietinnössään yhtyvänsä eduskunnan tekemään päätökseen.[8]

Eduskunta hyväksyi toisessa käsittelyssä 12.12.2014 äänin 101-90 ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn kansalaisaloitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen. Samalla hyväksyttiin siihen liittyvä lausumaehdotuksen äänin 104-46. Lausumassa eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy viivytyksettä valmistelemaan esityksen tasa-arvoisen avioliittolain edellyttämistä muutoksista tarvittaviin muihin lakeihin ja antaa esityksen eduskunnan käsiteltäväksi 31.12.2015 mennessä.

Tasavallan presidentti vahvisti lain 20.2.2015. Lain on määrä tulla voimaan 1.3.2017.

---

7 Näin lakivaliokunnan puheenjohtaja Anne Holmlund ja edustaja Päivi Räsänen, https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=PTK+120/2014+ke+p+1

8 SuVM 2/2014 vp: https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=suvm+2/2014

Avioliittolain muutokseen liittyvien liitännäislakien käsittely

Oikeusministeriö käynnisti 1.5.2015 hankkeen ”Tasa-arvoiseen avioliittoon liittyvä jatkovalmistelu”. Kuulemistilaisuus hallituksen esitysluonnoksesta pidettiin 2.9.2015. Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä antoi 9.9.2015 kirjallisen lausunnon, jossa todettiin muun muassa, että avioliittolain muutoksen tultua voimaan myös samaa sukupuolta olevat aviopuolisot voisivat adoptoida yhdessä ja että tämä ei edellytä muutosta adoptiolakiin. Eduskuntaryhmä piti erityisen moitittavana sitä, ettei lain valmistelussa ole tehty lainkaan lapsivaikutusten arviointia. Ryhmä edellytti lapsivaikutusten arvioinnin sisällyttämistä kaikkeen lapsiin kohdistuviin lainsäädäntöön ja koska arviointi oli jätetty tekemättä avioliittolain eduskuntakäsittelyssä, se tulee tehdä liitännäislakien yhteydessä, jolloin kanta adoptiolakiin voidaan muodostaa arvioinnissa saadun tiedon pohjalta.

Hallituksen esitys avioliittolain muutoksen edellyttämiksi lainmuutoksiksi annettiin eduskunnalle 15.10.2015.[9] Kohdassa ”Esityksen vaikutukset” todettiin, että ”[a]violiittolain muutoksen vaikutukset on arvioitu lain hyväksymisen yhteydessä eduskunnassa.” Kristillisdemokraattisen eduskuntaryhmän esittämää kritiikkiä ja vaatimusta lapsivaikutusten arvioinnin tekemisestä liitännäislakien valmistelun yhteydessä ei valmistelua koskevassa yhteenvedossa mainittu.

Eduskunnan lähetekeskustelussa 22.10.2015 esitettiin puheenvuoroja, missä vaadittiin lapsivaikutusten arvioinnin tekemistä.[10] Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

Lakivaliokunta antoi 11.2.2016 mietintönsä, missä esitettiin hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä pienin teknisin muutoksin. Adoptiosta todettiin, että ”[a]violiittolain muutoksen tultua voimaan myös samaa sukupuolta olevat aviopuolisot voivat adoptoida yhdessä. Tämä ei edellytä muutoksia adoptiolakiin.” Lapsivaikutusten arvioinnista ei lausuta mitään.[11]

Lakivaliokunnan mietintö sisälsi vastalauseen. Sen mukaan esityksen valmistelu ei täytä hyvän hallinnon kriteereitä. Lisäksi todettiin, että esityksessä on jätetty huomiotta edellisen vaalikauden lakivaliokunnan perustelut sen hylätessä avioliittolain muutoksen muun muassa lapsivaikutusten arvioinnin puuttumisen vuoksi. Vastalauseessa pidettiin erityisen moitittavana sitä että lakiehdotuksen valmistelussa ei oltu tehty lapsivaikutusten arviointia. Koska arviointi jätettiin tekemättä avioliittolain eduskuntakäsittelyssä viime kaudella, se olisi tullut tehdä nyt liitännäislakien yhteydessä. Vastalause sisälsi ehdotuksen lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotuksen ensimmäisessä käsittelyssä 10.2.2016 ja toisessa käsittelyssä 16.2.2016 eduskunnassa esitettiin puheenvuoroja, missä kritisoitiin lapsivaikutusten arvioinnin laiminlyöntiä ja esitettiin lakiehdotuksen hylkäämistä.[12] Eräässä puheenvuorossa vedottiin myös komitean yleiskommenttiin vuodelta 2013 koskien lapsen edun asianmukaista huomioon ottamista.[13]

9 HE 65/2015 vp: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_65+2015.aspx
10 Edustajat Mika Niikko, Rami Lehto, Sari Tanus, https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohta/Sivut/PTK_55+2015+3.aspx
11 LaVM 7/2015 vp: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/mietinto/Sivut/LaVM_7+2015.aspx
12 Edustajat Antero Laukkanen, Sari Essayah, Sari Tanus, Peter Östman, Lea Mäkipää, https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohta/Sivut/PTK_5+2016+5.aspx
13 Edustaja Antero Laukkanen,

Eduskunta hyväksyi 17.2.2016 hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen äänin 104-46.

Tasavallan presidentti vahvisti lain 8.4.2016. Lakimuutosten on määrä tulla voimaan 1.3.2017.

## OIKEUDELLINEN ARVIOINTI

### Taustaa

YK:n lapsen oikeuksien komitea on 17.6.2011 julkaistussa raportissaan kehottanut Suomea tehostamaan lapsen edun periaatteen asianmukaisesta huomioon ottamista muun muassa lainsäädäntömenettelyssä.[14]

Hallitustasolla komitean kehotus huomioitiin pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa (toimikausi 22.6.2011-24.6.2014):

> ”Lisätään lapsivaikutusten arviointia kaikessa päätöksenteossa.”[15]

Pääministeri Kataisen hallitusta seuranneen pääministeri Alexander Stubbin hallituksen (24.6.2014-29.5.2015) ohjelmassa todettiin, että Kataisen hallituksen ohjelma ja sen tavoitteet pidetään edelleen voimassa ja todettiin, että ”Hallitus kiinnittää huomiota ja arvioi lainsäädäntötyössä ja päätöksenteossa perheiden, erityisesti lapsiperheiden, asemaa.”

Stubbin hallitusta seuranneen pääministeri Juha Sipilän hallituksen (29.5.2015- ) ohjelmassa todetaan lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman yhteydessä, että ”otetaan käyttöön päätösten lapsi- ja perhevaikutusten arviointi” ja että valtioneuvoston yhteyteen perustetaan lainsäädännön vaikutusarviointielin, jonka tehtävänä on varmistaa lainsäädännön vaikutusarviointien laatu.”

### Valituksen tutkittavaksi ottamisesta

Eduskunta hyväksyi lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen valitusmenettelyä koskevan valinnaisen pöytäkirjan 13.10.2015. Tasavallan presidentti ratifioi sen 30.10.2015, jonka jälkeen ratifioimisasiakirja talletettiin Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin haltuun 12.11.2015. Valitusmenettely tuli Suomessa voimaan 12.2.2016.

*Actio popularis*
Valittajat ovat tietoisia siitä, että joukkokannetyyppinen valitus ei lähtökohtaisesti ole mahdollinen.

---

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohta/Sivut/PTK_5+2016+5.aspx#16.07Laukkanen

14 Concluding Observations: Finland, 2011, chapter 27.

15 Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelma 2011, 63 http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/147449/Kataisen+hallituksen+ohjelma/81f1c20f-e353-47a8-8b8f-52ead83e5f1a

Valittajat vetoavat kuitenkin siihen, että kysymys on sopimusvaltion lainsäädäntöelimen tietoisesta ja toistuvasta sopimusvelvoitteen rikkomisesta ja että Suomen valtiosäännössä ei kansalaisilla ole tehokasta oikeussuojakeinoa, jos lainsäätäjä ei noudata ihmisoikeusvelvoitteiden menettelysääntöjä.

Tämän valituksen tutkimiselle on olemassa erityisen painava syy, sillä lainsäädäntömuutoksilla voi olla olennainen vaikutus ihmisryhmään, jolla ei itsellään ole edellytyksiä toimia oikeuksiensa ja etujensa puolustamiseksi. Siksi ulkopuolisen tekemä valitus on lapsen oikeuksien toteutumisen kannalta ensiarvoisen tärkeää.

*Ratione temporis*
Valituksen kohteena oleva sopimusvelvoitteen laiminlyönti on alkanut joulukuussa 2014, kun avioliittolain muuttaminen sukupuolineutraaliksi hyväksyttiin ilman nimenomaista lapsivaikutusten arviointia. Tuolloin valitusmenettelyä koskeva valinnainen pöytäkirja ei ollut Suomen osalta vielä voimassa.

Sopimusvelvoitteen laiminlyönti on jatkunut valitusmenettelyä koskeva valinnaisen pöytäkirjan voimaantulon jälkeen helmikuussa 2016, kun avioliittolain muuttamiseen liittyvien muiden lakimuutosten yhteydessä jätettiin lapsivaikutusten arviointi jälleen tekemättä.

Kansalliset oikeussuojakeinot

Suomen perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Perustuslain 42 §:n mukaan eduskunnan puhemiehen tehtävänä on valvoa, että asioita täysistunnossa käsiteltäessä noudatetaan perustuslakia.

Perus- ja ihmisoikeuksien tulkinta ja ennakkovalvonta eduskunnassa kuuluu perustuslain 74 §:n mukaan eduskunnan perustuslakivaliokunnalla. Sen tehtävänä on antaa lausunto sen käsittelyyn tulevien lakiehdotusten ja muiden asioiden perustuslainmukaisuudesta sekä suhteesta kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin.

Jos lainsäätäjä ei noudata Suomea sitovaa ihmisoikeusvelvoitetta eikä lakiehdotuksesta ole hankittu perustuslakivaliokunnan lausuntoa, niin Suomen valtiosäännössä ei kansalaisilla ole tehokasta oikeussuojakeinoa. Valtioneuvoston oikeuskanslerin ja Eduskunnan oikeusasiamiehen toimivalta ei ulotu eduskunnan päätöksentekoon.

Perustuslain 106 §:n mukaan tuomioistuimilla on käsiteltävänä olevassa yksittäisessä asiassa mahdollisuus antaa perustuslaille etusija, jos lain säännös on ristiriidassa perustuslain kanssa. On vaikea nähdä, että tätä säännöstä voitaisiin soveltaa lain valmistelussa ja säätämisessä tapahtuneeseen eduskunnan menettelyvirheeseen.

Tutkintamenettelyn aloittaminen

Suomi on hyväksynyt valinnaisen pöytäkirjan ilman rajoituksia. Näin Suomi on

tunnustanut komitean toimivallan myös valinnaisen pöytäkirjan 13 artiklan mukaiseen tutkintamenettelyyn.

Olemme esittäneet komitealle luotettavaa tietoa Suomen tietoisesta ja järjestelmällisestä lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklan loukkaamisesta lainsäädäntömenettelyssä.

Uusi vireillä oleva kansalaisaloite

Eduskunnalle on jätetty 22.6.2016 uusi kansalaisaloite, jossa ehdotetaan sukupuolineutraalin avioliittolain muutoslain kumoamista ennen sen voimaan tulemista.

Kansalaisaloitteessa kritisoidaan sitä, että eduskunta jätti muutoslakia säätäessään lapsivaikutusten arvioinnin tekemättä. Käsityksemme mukaan lapsivaikutusten arviointi tulisi tehdä tämän kumoamisaloitteen yhteydessä, jolloin vakava puute olisi vielä korjattavissa. Pyydämme, että komitea kehottaa Suomea noudattamaan sopimusvelvoitettaan ja tekemään lapsivaikutusten arvioinnin tässä asiassa.

Johtopäätös

Lapsivaikutusten arvioinnilla selvitetään lapsen etu, jota suojataan lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklassa. Tästä huolimatta Suomi on viimeisen kahden vuoden aikana toistuvasti jättänyt arvioinnin tekemättä. Suomi on jättänyt lapsivaikutusten arvioinnin tietoisesti huomioimatta erityisesti avioliittolain ja siihen liittyvän muun lainsäädännön muuttamisen yhteydessä. Näin Suomi on rikkonut lapsen edun selvittämisvelvollisuuden.

Edellä esitetyn perusteella pyydämme, että komitea a) tutkii valituksen, b) toteaa rikkomuksen tapahtuneen, c) kehottaa Suomea ottamaan lainsäädäntömenettelyssään lapsen edun huomioon lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaisesti. Toissijaisesti pyydämme, että komitea aloittaa tutkintamenettelyn Suomen järjestelmällisestä yleissopimuksen 3 artiklan rikkomisesta.

PÄIVÄYS JA ALLEKIRJOITUS

Oulussa 11. elokuuta 2016

FORUM EXTERNUM RY

Jyrki Anttinen Pekka Lahdenperä Timo Nikula

hallituksen jäsenet